

UNG I DALS-EDS KOMMUN

RESULTAT FRÅN ENKÄTUNDERSÖKNINGAR INOM PROJEKTET
LOKAL UPPFÖLJNING AV UNGDOMSPOLITIK (LUPP)

UTVÄRDERINGSENHETEN

UPPSALA KOMMUNS
GEMENSAMMA UTVÄRDERINGSRESURS

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund.....	1
Uppdragets syfte och inriktning	1
Avgränsning	1
Metod	2
Definitioner	2
Sammanställning av enkätresultat	2
Kort om grundskoleeleverna och de unga vuxna, deras bakgrund och boendesituation.....	3
Fritiden	3
Vad gör de unga på fritiden?.....	4
Skolan	7
Miljön och tryggheten i skolan.....	7
Inflytande i skolan	8
Närvaro i skolan.....	9
Arbete och ekonomi	9
Arbete	10
Unga vuxna om ekonomin	11
Trygghet och hälsa	11
Trygghet.....	11
Hälsa	12
Alkohol och drogvanor	13
Delaktighet och inflytande i samhälle och politik	14
Ungas möjligheter till inflytande och påverkan i Dals-Eds kommun.....	15
Vad vill unga påverka?	16
Unga i föreningslivet	17
Framtiden	17
Framtida egna företagare?	18
Flytta eller stanna kvar?.....	18
Att vara ung i Dals-Eds kommun – en sammanfattande diskussion.....	18
Fritiden	19
Skolan	19
Arbete och ekonomi	20
Trygghet och hälsa	20
Delaktighet och inflytande.....	21
Framtiden	22
Avslutande kommentar	23

Inledning

Bakgrund

Ungdomsstyrelsen har sedan 2001 bedrivit projektet Lokal uppföljning av ungdomspolitik, Lupp. Lupp genomförs i samarbete med enskilda kommuner och syftar till att ge kommunerna kunskap att utveckla sin ungdomspolitik. Varje år erbjuds ett urval av landets kommuner att vara med i projektet. Fram till och med 2006 har fler än sjuttio, eller en fjärdedel, av Sveriges kommuner deltagit i Lupp.

Lupp genomförs i form av enkätundersökningar riktade till kommunernas ungdomar. I enkäten behandlas områden som berör ungas tankar om fritid, skola, politik och inflytande, trygghet, hälsa, arbete och framtid¹. Under hösten 2006 genomförde Dals-Eds kommun samt 26 andra kommuner Lupp bland sina ungdomar.

Utvärderingsenheten i Uppsala kommun har fått i uppdrag av Dals-Eds kommun att sammanställa en rapport där resultat från två olika enkätundersökningar inom projektet Lupp redovisas.

Uppdragets syfte och inriktning

Rapporten syftar till att vara användbar i det fortsatta arbetet inom området ungdomspolitik i Dals-Eds kommun.

Utifrån enkätundersökningarna kommer ungdomars syn på följande områden att behandlas i rapporten:

- fritid och tillgång till fritidsaktiviteter
- miljö, trygghet och inflytande i skolan
- arbete och ekonomi
- trygghet, hälsa, alkohol och droger
- delaktighet, inflytande och politik
- framtiden.

Avgränsning

I rapporten görs inga jämförelser mellan resultat från Lupp-projektets enkäter genomförda i Dals-Eds kommun och de som genomförts i andra kommuner.

¹ För den läsare som vill veta mer om bakgrunden till Lupp samt önskar ta del av enkäterna i sin helhet hänvisas till Ungdomsstyrelsen (www.ungdomsstyrelsen.se).

Metod

Ungdomsstyrelsen har utformat tre olika enkäter som är anpassade för varsin målgrupp. Dals-Eds kommun har genomfört två av dessa enkäter (LUPP 2006), varav den ena riktar sig till grundskoleelever i skolår 7–9 och den andra till unga i åldern 19–25 år.

Dals-Eds kommun har tillhandahållit datafiler (SPSS-filer) med svaren från enkätundersökningarna. Utvärderingsenheten i Uppsala kommun har sammanställt, bearbetat och analyserat resultaten från enkäterna.

En totalundersökning gjordes med eleverna i grundskolans år 7–9 i Dals-Eds kommun. Totalt fick 190 elever möjlighet att besvara enkäten. De fick besvara enkäten via webben och erbjöds tillfälle att göra det under skoltid. Av dessa 190 elever besvarade 181 enkäten vilket ger en svarsfrekvens på 95 procent.

En postenkät skickades ut till unga i åldrarna 19 respektive 24 år (dvs. unga födda 1982 och 1987). Av totalt 113 unga vuxna som fick enkäten besvarade 45 enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 40 procent. Detta trots att två påminnelser skickades ut. Svarsfrekvensen var ungefär lika stor bland 19-åringarna som 24-åringarna. Någon noggrann bortfallsanalys har inte varit möjlig att genomföra.

Den relativt låga svarsfrekvensen för gruppen unga i åldrarna 19 och 24 gör att resultatet bör beaktas med försiktighet. Det är alltså inte möjligt att generalisera enkätresultatet. Den låga svarsfrekvensen begränsar även möjligheterna att göra jämförelser mellan de båda målgrupperna. I syfte att påminna läsaren om den låga svarsfrekvensen anges, vid sidan av andel svarade i procent, *antal* svarande i tabeller och diagram för unga vuxna. I rapporten ges vidare resultatet från grundskoleeleverna lite mer utrymme.

Definitioner

I rapporten används begreppet *unga vuxna* för de svarande i åldrarna 19 och 24. Begreppen *elev* samt *grundskoleelev* syftar till ungdomar i grundskolans år 7–9 och således inte till unga vuxna som eventuellt studerar.

Sammanställning av enkätresultat

I det följande redovisas resultatet från enkätundersökningarna. Eftersom enkäterna är mycket omfattande kommer utvalda delar att belysas mer än andra.

I den mån skillnader i bakgrundsvariabler (t.ex. kön, ålder) visats sig ha betydelse för hur grundskoleelever svarat redovisas detta i samband med den aktuella frågan. Utifrån att svarsfrekvensen är mycket låg för de unga vuxna görs i stort sett inga jämförelser inom gruppen med avseende på olika bakgrundsvariabler.

Kort om grundskoleeleverna och de unga vuxna, deras bakgrund och boendesituation

Av de 181 svarande **grundskoleeleverna** är könsfördelningen ganska jämn (46 procent tjejer och 54 procent killar). Så gott som alla (99 procent) bor med båda eller någon av sina föräldrar. Sju av tio bor med båda sina föräldrar medan tre av tio enbart bor med ena föräldern alternativt växelvis hos mamma och pappa. Övervägande delen (78 procent) bor i villa, gård eller radhus.

Bland de **unga vuxna** är 64 procent (29 personer) av de svarande tjejer och 33 procent (15 personer) killar². Hälften bor tillsammans med sambo eller make/maka. Några av dem har barn. De (38 procent, 17 svarande) som fortfarande bor med mamma och/eller pappa är främst de yngre unga vuxna, dvs. 19-åringar. Något fler än hälften (58 procent, 26 svarande) bor i villa, gård eller radhus. Övriga bor främst i lägenhet (antingen i bostadsrätt eller i hyreslägenhet med förstahandskontrakt). Nära fyra av fem unga vuxna är ganska eller mycket nöjda med sin boendesituation. Av de resterande har ett fåtal (4 svarande) svarat att de är ganska missnöjda³ medan övriga (13 svarande) varken är missnöjda eller nöjda.

Det stora flertalet av såväl grundskoleungdomar som unga vuxna som besvarat enkäten är födda i Sverige och är svenska medborgare. Fyra procent av grundskoleeleverna samt 7 procent (tre personer) av de unga vuxna har svarat att de inte har ett svenskt medborgarskap. En av fem, i båda undersökningsgrupperna, har minst en förälder med utländskt ursprung (i enkäten uppdelat i Norden, Europa samt utanför Europa).

Tre fjärdedelar av de unga vuxna som besvarat enkäten är uppväxta i Dals-Eds kommun medan övriga främst vuxit upp någon annanstans i Sverige. Frågan ställdes inte till ungdomarna i grundskolan.

Fritiden

Sex av tio grundskoleelever (59 procent) anser att de har lagom mycket fritid. Var fjärde elev (27 procent) svarar att de har så lite fritid att de inte vet hur de ska hinna med att göra det de vill. Resterande (14 procent) anser sig ha för mycket fritid.

Tjejer i grundskolan anser i betydligt högre utsträckning än killar att de har för lite fritid i relation till vad de vill hinna med, medan killar i större omfattning tycker att de har så mycket fritid att de har svårt att fylla den.

Sex av tio ungdomar i grundskolans år 7–9 anser att det finns mycket eller ganska mycket att göra på fritiden som de är intresserade av. Övriga anser att det finns lite att göra på fritiden. Tjejer tycker generellt att det finns mycket mindre att göra än vad killar tycker. (Se diagram 1)

² En person har ej uppgett kön.

³ En av dessa skulle vilja flytta hemifrån, två önskar större boende och en annan har ej preciserat orsak.

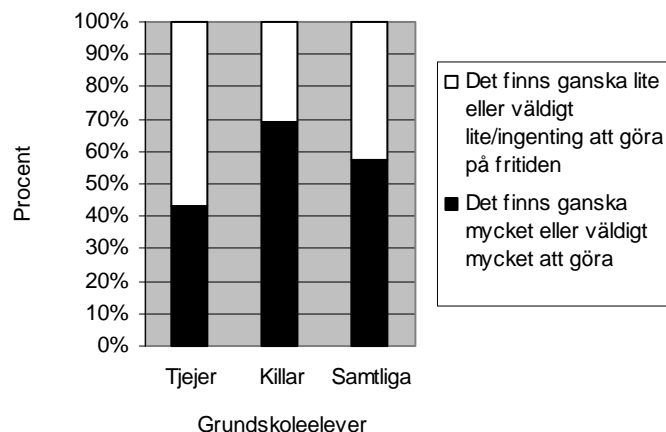

Diagram 1. Grundskoleelevers syn på hur mycket som finns att göra på fritiden av det som de är intresserade av.

Det som flest grundskoleelever uppger sig sakna bland fritidsaktiviteter är badhus. Även andra arenor för fritidsaktiviteter såsom ishall, gym, dans- och sånglokal efterlyses. Fler idrottsaktiviteter i form av bollsport (t.ex. badminton, bandy, basket, handboll, innebandy, hockey, tennis), dans, kampsport, boxning, motorsport och ridning efterfrågas också.

I gruppen unga vuxna uppger något färre än hälften (20 svarande) att de anser sig ha lagom mycket fritid. Var tredje (14 personer) anser sig ha för lite fritid och resterande har så pass mycket fritid att de inte vet vad de ska göra med sin tid.

Majoriteten, sex av tio unga vuxna (26 personer), har svarat att det finns väldigt lite eller mycket lite att göra på fritiden. De unga vuxnas svar på vilka fritidsmöjligheter de saknar är väldigt varierande. Det som sticker ut är önskan om att ha tillgång till en simhall. Andra förslag som har givits är i olika former av gymnastik, motorsport och bollsport samt fler affärer, caféer och restauranger.

Vad gör de unga på fritiden?

De tillfrågade fick besvara frågor om vad de gör och hur ofta de gör olika saker på sin fritid. I det följande redovisas ett urval av detta.

Umgänge med kompisar och mötesplatser

Nio av tio grundskoleungdomar umgås med sina vänner minst en gång i veckan på fritiden. De flesta av dem umgås med sina kompisar varje dag, oftast hemma hos varandra. Vanligt är också att man umgås med sina kompisar utomhus, i samband med idrottsutövande eller på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande. Flertalet av eleverna efterlyser dock fler mötesplatser för ungdomar. Caféer (ungdomscafé eller Internetcafé), gärna med lite längre öppettider, är det mest önskade förslaget. Olika arenor för idrottsutövande, som tidigare nämnts, förs även fram. Önskan om att förbättra den ungdomsgård som finns (bl.a. genom fler aktiviteter och bättre lokaler) tas också upp av flera.

De unga vuxna umgås, i likhet med grundskoleeleverna, ofta med sina kompisar och vanligen träffas man hemma hos varandra. Andra mötesplatser som nämns är utomhus,

café, restaurang, pub, bar eller liknande samt i samband med idrottsutövning. Bara tio unga vuxna har angivit förslag på mötesplatser de tycker saknas där tillgång till café, pub och restaurang är det som anges flest gånger. Specifikt önskas längre öppettider på kvällarna.

Motion (i förening eller på egen hand)

Majoriteten (85 procent) av grundskoleeleverna uppger att de motionerar i någon form minst en gång i veckan på fritiden. Generellt sett är det lite vanligare att idrotta på egen hand än i någon förening. Ungefär åtta procent uppger att de aldrig motionerar. (Se diagram 2.)

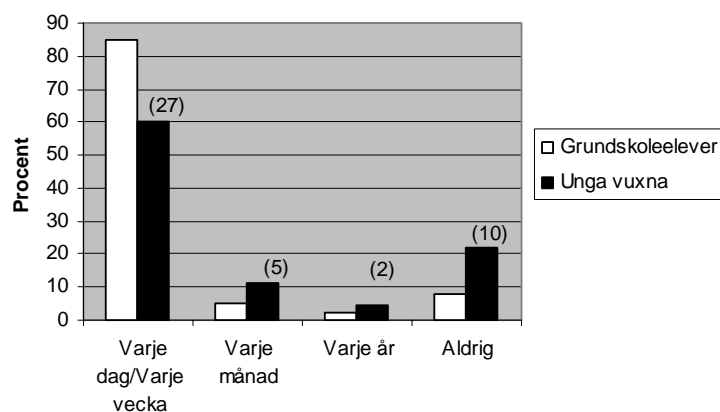

Diagram 2. Hur ofta grundskoleelever respektive unga vuxna har angivit att de idrottar/motionerar. (Inom parentes i tabellen anges antal unga vuxna som har angivit respektive svarsalternativ.)

Bland de unga vuxna är det inte lika vanligt att träna så ofta som grundskoleeleverna. Dessutom är det vanligare att inte träna alls. Nästan var fjärde (10 stycken) tränar aldrig. Liksom grundskoleelever tränar unga vuxna oftare på egen hand än i någon förening.

Datoraktiviteter

Hälften av grundskoleungdomarna uppger att de använder Internet dagligen och ytterligare närmare 30 procent använder Internet någon gång i veckan. Drygt en tiondel säger sig aldrig eller endast någon gång per år utnyttja Internet.

Unga vuxna säger sig använda Internet i något lägre utsträckning än grundskoleeleverna och närmare 60 procent (26 av 45 svarande) använder Internet någon gång i veckan eller oftare. Tre av tio utnyttjar Internet någon gång per år eller aldrig. (Se diagram 3.)

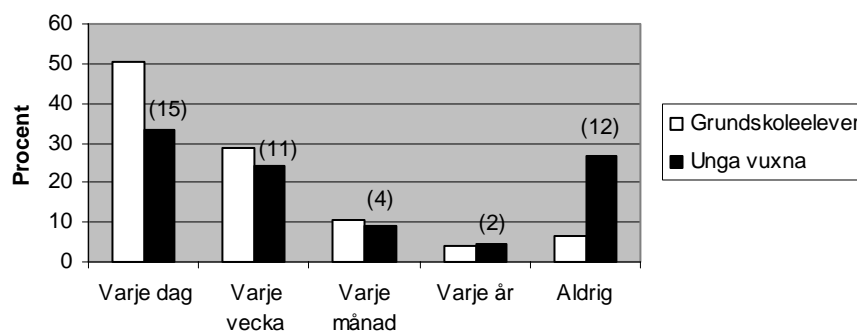

Diagram 3. Hur ofta grundskoleelever respektive unga vuxna i åldern 19 och 24 år använder Internet. (Inom parentes i tabellen anges antal unga vuxna som har angivit respektive svarsalternativ.)

Grundskoleeleverna uppger att de spelar data- eller TV-spel oftare än de unga vuxna. Två tredjedelar av ungdomarna i grundskolans år 7–9 spelar en gång per vecka eller mer. Av dessa spelar hälften varje dag. Det är betydligt vanligare att killar spelar än att tjejer gör det.

En av tre unga vuxna (motsvarande 13 svarande) spelar dataspel en gång i veckan eller oftare. Hälften av de unga vuxna spelar aldrig eller högst någon gång per år data- eller TV-spel.

Det är mindre vanligt att spela om pengar på Internet. Omkring 85 procent uppger sig aldrig göra det oberoende undersökningsgrupp.

Kulturupplevelser (sportevenemang, konsert, teater/musikal/dansuppvisning, museum/utställning och bibliotek)

Att gå på olika sportevenemang utan att själv delta är det som de unga gör oftast av de olika kulturupplevelser som berörs i enkäten. Tre av tio grundskoleelever respektive en av tio ung vuxen (fem av 45 svarande) menar att de går på ett sportevenemang minst en gång i månaden.

Drygt hälften av grundskoleungdomarna går på teater, musikal, dansuppvisning eller konsert minst en gång per år på fritiden. Något färre (40 procent) besöker utställning/museum varje år. Var femte elev i skolans år 7–9 uppger att de aldrig bevisar någon av dessa kulturupplevelser. Det är mindre vanligt att de unga vuxna besöker dessa kulturella evenemang och lite mindre än hälften (20 svarande) gör det aldrig.

Drygt 35 procent av grundskoleungdomarna och 22 procent av de unga vuxna (tio svarande) besöker bibliotek varje månad på fritiden. Ungefär lika stor andel besöker bibliotek någon eller några gånger per år. Var fjärde grundskoleelev och nära varannan ung vuxen besöker aldrig bibliotek på fritiden.

Skapande aktiviteter (musik, dans, teater och annan skapande aktivitet)

Något mer än var tredje grundskoleelev (36 procent) ägnar sig minst en gång i veckan åt att sjunga, spela instrument eller annan form av musikskapande på fritiden. Knappt var

femte dansar eller spelar teater och var fjärde målar, syr eller ägnar sig åt annan skapande aktivitet. Närmare tre av tio (29 procent) håller aldrig på med någon skapande aktivitet på fritiden. Det är betydligt vanligare att tjejer håller på med skapande aktiviteter än att killar gör det.

Det är mindre vanligt att de unga vuxna som besvarat enkäten ägnar sig åt skapande aktiviteter. Fem stycken (10 procent) har uppgett att de minst en gång i veckan ägnar sig åt musik. Lika många ägnar sig åt att måla, sy eller annan skapande aktivitet. Ett par dansar eller spelar teater. Av de 45 unga vuxna som besvarat enkäten ägnar sig 18 (mot-svarande 40 procent) aldrig åt någon skapande aktivitet.

Skolan

I detta avsnitt redovisas endast resultatet från enkätundersökningen med *grundskoleele- verna* i skolans år 7–9 eftersom inga frågor om skolan ställdes till de unga vuxna i åld- rarna 19 och 24 år.

Miljön och tryggheten i skolan

Majoriteten (75 procent) av eleverna tycker att det råder mycket bra eller ganska bra stämning i skolan. Varannan elev anser att elever och lärare bemöter varandra med re- spekt i skolan medan var femte säger att så inte är fallet. Övriga tycker varken eller.

De allra flesta känner sig trygga i skolan, på väg till och från skolan och på fritidsgår- den. Avvikelser förekommer dock. Ungefär 15 procent av eleverna i grundskolans år 7– 9 upplever att de har blivit mobbade⁴ eller utfrysta⁵ under det senaste halvåret. Bland de elever som blivit mobbade eller utfrysta säger fyra av fem att detta bl.a. har skett på rasterna i skolan och hälften säger sig ha blivit mobbade eller utfrysta i klassrummet. Var tionde elev som besvarat enkäten säger att de deltagit i mobbning eller utfrysning det senaste halvåret.

Mobbningen i skolan ses som ett problem av var fjärde grundskoleelev. Noteras kan, att ytterst få av dem som deltagit i mobbning eller utfrysning ser det som ett problem. I de fall en elev mobbar en annan elev anser närmare hälften att skolan gör något åt det. Två av tio är tveksamma till om skolan agerar och ungefär tre av tio upplever att skolan inte gör något när en elev blir mobbad.

Vid sidan av mobbing anser var fjärde att främlingsfientlighet är ett problem i skolan och var tionde ser sexuella trakasserier som ett problem.

En av fyra upplever att de någon eller några gånger under det senaste halvåret blivit orättvist behandlade⁶ i skolan av lärare och/eller elever, på ett sådant sätt att de känt sig

⁴ Mobbning definieras i enkäten som ”att någon/några flera gånger under en längre tid hotar eller säger elaka och obehagliga saker” och/eller ”när någon/några slår, knuffar, sparkar eller håller fast någon annan mot hans eller hennes vilja”. Enstaka slagsmål/konflikter mellan elever ses inte som mobbning.

⁵ Utfrysning definieras i enkäten som ”att någon som vill vara med de andra inte får det”.

⁶ Med orättvist behandlad menas i enkäten ”att någon eller några behandlat en elev orättvist på ett *allvarligt* sätt”.

kränkta. Det är något vanligare, om än marginellt, att elever känner sig kränkta av andra elever än av lärare. I de fall en lärare kränker en elev tycker nära fyra av tio att skolan gör något åt det medan tre av tio tycker att skolan är dålig på att agera. Resterande tycker varken eller.

Avsevärt fler killar än tjejer anser att det motsatta könet får bättre möjligheter i skolan. Närmare tre av tio killar upplever att tjejerna har bättre möjligheter än de själva. Tjejernas svar visar att de i större utsträckning än killarna känner sig rättvist behandlade. Endast var tionde tjej anser att killarna får bättre möjligheter.

Möjligheterna att få extra hjälp i skolan bedömer eleverna generellt som goda. Två av tre, oavsett kön, anser att möjligheterna är mycket bra eller ganska bra. En större andel killar (22 procent) än tjejer (12 procent) anser dock att utsikterna att få extra hjälp är mindre bra.

Undersökningen visar att eleverna överlag är nöjda med skolmiljön, skolbiblioteket och schemat.

Inflytande i skolan

Ungdomarna som har deltagit i studien har svarat på frågor som handlar om hur de själva upplever och bedömer sitt inflytande i skolan.

Var fjärde elev anser att de har fått veta vad man som elev ska ha inflytande över i skolan medan något fler anser att de inte har fått vetskap om detta. Fyra av tio elever instämmer i att skolan uppmuntrar eleverna att aktivt medverka i klassråd och elevråd. Drygt hälften av eleverna anser att personalen lyssnar på klassrådet eller elevrådet samt att det tas på allvar. (Se tabell 1.)

Tabell 1. Hur tycker grundskoleeleverna att påståendena relaterade till skolan stämmer? Andel grundskoleelever som tycker att påståendena stämmer bra respektive dåligt. (Övriga elever har svarat att påståendena varken stämmer bra eller dåligt.)

	Stämmer ganska eller mycket bra			Stämmer ganska eller mycket dåligt		
	Tjej	Kille	Samtliga	Tjej	Kille	Samtliga
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över i skolan	21 %	33 %	26 %	42 %	25 %	30 %
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd	40 %	40 %	40 %	35 %	26 %	29 %
Elevrådet tas på allvar och lyssnas på av personalen	50 %	60 %	55 %	23 %	18 %	22 %

Killar upplever sig vara bättre informerade än tjejer om områden för elevinflytande. Tjejer, i sin tur, tycker i större utsträckning än killarna att skolan är dålig på att uppmuntra till elevinflytande samt att lyssna på elevrådet.

Skolans äldre elever säger sig ha något mer kunskap om områden för elevinflytande än de yngre. Med stigande ålder verkar man också tycka att skolan är bättre på att uppmuntra eleverna till att delta i elev- eller klassråd. Samtidigt tenderar de äldre i större omfattning tycka att skolan är dålig på att lyssna och ta elevrådet på allvar.

I enkäten ställdes dels frågan om hur mycket de unga själva *vill* vara med och bestämma om olika områden i skolan samt hur mycket de bedömer att de *får* påverka dessa områden.

Generellt kan sägas att eleverna i relativt hög utsträckning vill vara med och bestämma om olika saker i skolan. Eleverna bedömer dock att de i betydligt mindre utsträckning får vara med och bestämma i skolan. Skillnaden mellan hur mycket eleverna *vill* vara med och påverka och hur mycket de upplever att de *får* är stor i samtliga frågor som berör inflytandet i skolan (se tabell 2).

Tabell 2. Hur mycket grundskoleeleverna *vill* respektive *får* vara med och bestämma om i skolan. (Andel i procent som har angett "väldigt mycket" eller "ganska mycket".)

Område	VILL	FÅR	Skillnad
Läxorna	74 %	21 %	53 %
Vad du får lära dig	74 %	30 %	44 %
Hur ni ska arbeta, t.ex. grupparbete/projektarbete	73 %	28 %	45 %
Skolmaten	72 %	12 %	60 %
Proven	69 %	16 %	53 %
Skolmiljön, inomhus	64 %	28 %	36 %
Schemat	64 %	13 %	51 %
Läromedel	61 %	18 %	43 %
Regler i skolan	58 %	14 %	44 %
Skolmiljön, utomhus	56 %	25 %	31 %

Av tabellen framgår att eleverna främst *vill* ha inflytande över läxor, vad man ska lära sig, arbetssätt och skolmaten. Arbetssättet och vad man ska lära sig hör också, tillsammans med skolmiljön inne, till de områden som eleverna anser sig ha mest inflytande över. De tre områden där skillnaden är störst mellan andelen elever som uttrycker att de *vill* respektive att de *får* vara med och påverka är skolmaten, läxorna och proven. (Skolmaten är förövrigt något som flertalet av de tillfrågade säger sig vara mindre nöjda med.)

Tjejer vill generellt ha möjlighet till inflytande i något högre utsträckning än killar. Samtidigt upplever tjejer att de får vara med och påverka i mindre omfattning än vad killar gör.

Närvaro i skolan

Av svaren framgår att majoriteten, drygt 80 procent, av eleverna aldrig skolkar. Drygt fem procent säger sig skolka någon gång i månaden eller oftare. Att skolka verkar vara något vanligare bland ungdomar i grundskolans år 9 än 7 och 8.

Arbete och ekonomi

I undersökningen ställdes frågor om arbete och ekonomi. För de unga vuxna var frågorna utformade lite annorlunda än för grundskoleeleverna. Redovisningen av resultatet skiljer sig därför mellan de två grupperna.

Arbete

Närmare var femte grundskoleelev hade vid undersökningstillfället ett extrajobb i varierande omfattning vid sidan av skolan. Dubbelt så många, två av fem, hade ett sommarjobb sommaren 2006. Vilka slags jobb det rör sig om framgår inte av undersökningen. Ungefär hälften av eleverna uppger att de varken hade sommarjobb 2006 eller extrajobb vid sidan av skolan. Bland dem som inte hade något *sommar*jobb anger ungefär var femte (19 procent) att de försökte få jobb utan framgång. Något lägre andel (15 procent) av dem som inte har något *extra*jobb säger sig ha försökt få arbete utan resultat.

I tabell 3 redovisas de unga vuxnas huvudsakliga sysselsättning vid undersökningstillfället. Ungefär hälften av de unga vuxna som besvarat enkäten arbetar i någon utsträckning. Ungefär två tredjedelar av dessa har fast anställning – något fler än hälften arbetar heltid medan övriga arbetar deltid. Av 45 svarande studerar 14 unga vuxna (dvs. 31 procent) vid antingen gymnasiet, högskola, universitet eller komvux. Fem personer (eller 10 procent) är för tillfället arbetslösa. Dessa hade vid undersökningstillfället varit arbetslösa i sju månader eller kortare tid. Deras högst avslutade utbildning är gymnasiet.

Tabell 3. Vilken är de unga vuxnas nuvarande huvudsakliga sysselsättning? Procentuell andel unga vuxna i olika former av sysselsättning. (Inom parentes antal svarande.)

	Unga vuxna	
Går gymnasiet	9 %	(4)
Studerar vid högskola/universitet	9 %	(4)
Går på komvux	11 %	(5)
Går en annan utbildning på dagtid	2 %	(1)
Är föräldraledig	7 %	(3)
Arbetar deltid	20 %	(9)
Arbetar heltid	27 %	(12)
Är arbetslös	11 %	(5)

I gruppen unga vuxna uppger 40 procent (18 svarande) att de varit ofrivilligt arbetslösa under någon period i sitt liv. Resterande har aldrig varit arbetslösa.

Majoriteten av de grundskoleungdomar som hade sommarjobb 2006 fick det genom någon i sin egen familj, släkt eller genom annan bekant. Även bland de unga vuxna är det vanligaste att man fått sitt arbete genom någon man känner sedan tidigare. Flera har också fått sitt arbete genom att söka en utannonserad tjänst alternativt genom att själv kontakta arbetsplatsen. (Se tabell 4.)

Tabell 4. Hur grundskoleeleverna fick sitt senaste sommarjobb samt hur de unga vuxna fick sitt nuvarande arbete? Andel av de 73 grundskoleelever som svarat att de hade ett jobb sommaren 2006 samt andel av de 30 unga vuxna* som svarat att de har ett arbete. (Inom parentes antal svarande.)

	Grundskoleelever (Sommarjobb 2006)		Unga vuxna (Nuvarande arbete)	
Genom folk jag känner (t.ex. familj, släkt eller bekanta)	75 %	(55)	43 %	(13)
Genom arbetsförmedlingen	1 %	(1)	3 %	(1)
Genom kommunen	1 %	(1)	-	
Sökte utannonserad tjänst	1 %	(1)	20 %	(6)
Kontaktade själv arbetsplatsen	3 %	(2)	27 %	(8)
Annat sätt	18 %	(13)	7 %	(2)

* Bland de unga vuxna har en del utöver dem som uppgivit att de arbetar som huvudsaklig sysselsättning uppgivit att de har extraarbete. Vidare har några av dem som är föräldralediga men som kan antas ha ett arbete också besvarat frågan. Detta gör att antalet unga vuxna som har ett arbete uppgår till 30 och inte 21 som anges i tabell 3.

Unga vuxna om ekonomin

Ungefär hälften av de unga vuxna får ekonomisk hjälp i någon utsträckning av föräldrar eller andra närstående. Ytterligare 38 procent (17 svarande) säger att de har möjlighet att få bidrag om de skulle behöva. Bara 13 procent (6 personer) säger sig inte få eller ha möjlighet att få bidrag från föräldrar eller närstående.

Sju av tio unga vuxna säger sig ha fått någon form av bidrag från stat eller kommun under de senaste 12 månaderna. I tabell 5 framgår att det framförallt rör sig om studiebidrag. A-kassa, aktivitetsstöd från försäkringskassan och ekonomiskt bistånd (socialbidrag) har betalats ut till relativt få svarande. (Se tabell 5.)

	Unga vuxna	
	Andel	Antal
Studiebidrag	47 %	(21)
Bostadsbidrag	29 %	(13)
Barnbidrag	18 %	(8)
Föräldrapenning	13 %	(6)
Ekonomiskt bistånd (socialbidrag)	9 %	(4)
Aktivitetsstöd (från försäkringskassan)	7 %	(3)
A-kassa	2 %	(1)
Annat	11 %	(5)
Har inte fått något bidrag	29 %	(13)

Trygghet och hälsa

Trygghet

Var fjärde grundskoleelev samt var femte ung vuxen (nio av 45 svarande) uppger att de under det senaste halvåret har råkat ut för någon händelse som kan påverka upplevelsen av trygghet i kommunen. De vanligaste incidenter som anges i båda undersökningsgrupperna är stölder och hot samt att man av någon anledning inte har vågat gå ut.

I undersökningen fick ungdomarna ta ställning till huruvida de känner sig trygga på ett antal olika ställen som redovisas i tabell 6⁷. De allra flesta känner sig trygga på samtliga angivna platser även om en del ställen förknippas med mer oro än andra. Den plats flest känner sig otrygga på är offentliga färdmedel såsom ”på buss, tåg, tunnelbana eller liknande” där drygt en av tio angivit att de inte känner sig trygga. Näst vanligast är att man känner sig otrygg i det egna bostadsområdet på kvällen. Tjejer förknippar generellt offentliga platser med mer orosmoment än killar.

⁷ Grundskoleeleverna fick även frågor om trygghet i skolan. Resultatet från dessa frågor redovisas i avsnittet om skolan.

Tabell 6. Känner sig grundskoleungdomar och unga vuxna trygga på följande ställen? (Inom parentes anges antal svarande för gruppen unga vuxna.)

	Grundskoleelever			Unga vuxna		
	Ja, alltid	Ja, oftast	Nej	Ja, alltid	Ja, oftast	Nej
Utomhus i mitt bostadsområde på dagen	87 %	10 %	2 %	93 % (42)	7 % (3)	-
Utomhus i mitt bostadsområde på kvällen	62 %	30 %	6 %	64 % (29)	24 % (11)	9 % (4)
På diskotek eller annat ställe	51 %	39 %	4 %	33 % (15)	62 % (28)	4 % (2)
Ute på stan, på allmän plats	53 %	42 %	3 %	38 % (17)	55 % (25)	7 % (3)
På buss, tåg, tunnelbana eller liknande	48 %	39 %	12 %	29 % (13)	58 % (26)	11 % (5)
I hemmet	90 %	6 %	3 %	89 % (40)	9 % (4)	-

De unga vuxna uttrycker något högre oro än grundskoleeleverna att vistas på platser såsom diskotek, nöjesställen, på offentliga färdmedel samt på stan eller annan allmän plats. I övrigt skiljer sig de båda undersökningsgrupperna inte anmärkningsvärt åt.

Hälsa

Majoriteten av såväl grundskoleeleverna (78 procent) som de unga vuxna (69 procent, 31 svarande) bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som mycket bra eller ganska bra. Av de resterande svarar flertalet att de mår någorlunda bra. Att de tillfrågade upplever sig ha god hälsa återspeglas även i hur ofta de är sjuka. Med några få undantag uppskattar samtliga att de är sjuka antingen lika ofta som eller mer sällan än andra. Några påtagliga skillnader mellan könen i hur man mår eller i hur ofta man är sjuk kan inte konstateras.

I tabell 7 redovisas andel av grundskoleungdomar och unga vuxna som haft olika besvär som påverkat hälsan under senaste halvåret. Båda grupperna anger i ungefär lika stor utsträckning att de har haft besvär såsom huvudvärk, magont, sömnsvårigheter och trötthet *varje dag* eller *flera gånger i veckan* under det senaste halvåret. De unga i ålderna 19 respektive 24 känner sig dock stressade i högre utsträckning än eleverna i grundskolan.

Jämförelse mellan grundskoleelever visar att det är lite vanligare att tjejer än killar lider av de i enkäten uppräknade besvären. Framförallt känner sig tjejerna mer stressade än killarna.

Tabell 7. Hur ofta har du haft följande besvär under det senaste halvåret? Andel grundskoleelever och unga vuxna som svarat att de *varje dag* eller *flera gånger i veckan* haft följande besvär. (Inom parentes anges antalet svarande för respektive alternativ inom gruppen unga vuxna.)

	Grundskoleelever			Unga vuxna
	Flickor	Killar	Samtliga	Samtliga
Huvudvärk	27 %	18 %	22 %	22 % (10)
Ont i magen	27 %	9 %	18 %	18 % (8)
Svårt att somna	23 %	21 %	22 %	20 % (9)
Sovit dåligt på natten	27 %	26 %	26 %	29 % (13)
Trött under dagarna	63 %	56 %	59 %	56 % (25)
Känt dig stressad	42 %	13 %	26 %	42 % (19)

Något samband mellan ungas träningsvanor och i vilken utsträckning de säger sig ha haft besvär med hälsan har inte kunnat konstateras i denna undersökning. Inte heller har någon relation mellan kostvanor och hälsotillstånd kunnat noteras.

Alkohol och drogvanor

I diagram 4 illustreras grundskoleungdomarnas samt de unga vuxnas svar på hur ofta de brukar röka, snusa och dricka alkohol.

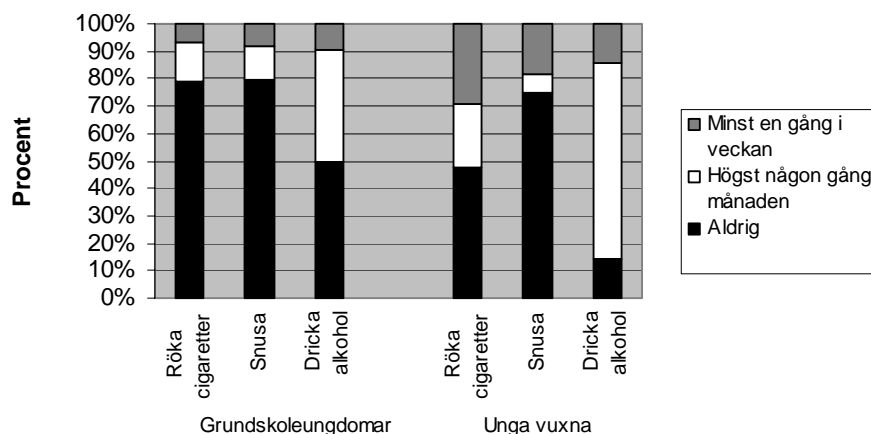

Diagram 4. Grundskoleungdomars och unga vuxnas vanor vad gäller cigaretter, snus och alkohol.

Sju procent av grundskoleungdomarna anger att de röker cigaretter minst en gång i veckan eller oftare. Strax över var tionde uppger att de brukar röka några gånger eller en gång per år alternativt mer sällan. Nära åtta av tio grundskoleelever svarar att de aldrig brukar röka.

Debutåldern för de som någon gång rökt eller röker cigarett varierar mycket mellan eleverna. Var tionde av grundskoleeleverna hade rökt sin första cigarett när de var elva år eller yngre. I övrigt är debutåldern spridd mellan 12 och 16 år eller äldre med en liten topp vid 13 år. Noteras kan att sju av tio aldrig ens har provat på att röka.

Det är ungefär lika vanligt bland ungdomar i grundskolan att snusa som att röka. Andelen elever som aldrig snusat samt debutåldern för att snusa ligger ungefär som för att röka cigaretter.

Jämfört med att röka cigaretter och snusa är det vanligare att grundskoleungdomarna dricker alkohol i någon omfattning. Fyra av tio uppger att de dricker alkohol upp till någon gång i månaden medan en av tio säger sig dricka alkohol minst en gång i veckan. Det är inte lika vanligt att dricka folköl som starkare alkoholhaltiga drycker. I undersökningen framkommer vidare att ungdomar inte dricker sig berusade i samma utsträckning som de angivit att de dricker alkohol. Andelen elever som uppgett att de dricker sig berusade någon gång i månaden eller oftare uppgår till 13 procent.

Sex av tio elever får inte dricka alkohol för sina föräldrar medan var tionde uppger att de har föräldrarnas lov. Övriga säger sig inte veta huruvida de får dricka alkohol eller

inte. Debutåldern för att dricka sig berusad ligger vanligen mellan 13 och 15 år. Uppmärksammas bör att 70 procent av grundskoleungdomarna uppger att de aldrig har druckit sig berusade. Andelen som svarat att de aldrig druckit sig berusade är högst bland elever som är 13 år eller yngre och lägst för 15-åringar eller äldre.

För de grundskoleelever som besvarat frågan om hur de får tag på alkohol är det vanligaste sättet genom kompisar eller kompisars syskon. Andra ganska vanliga sätt som angivits är från egna föräldrar med lov och från annan vuxen (18 år eller äldre) som antingen bjuder eller köper ut.

Unga vuxna snusar i ungefär samma omfattning som grundskoleeleverna. Däremot är det betydligt vanligare att de unga vuxna som besvarat enkäten röker cigaretter och dricker alkohol än grundskoleelever. Nära tre av tio unga vuxna (13 svarande) röker minst en gång i veckan medan varannan (21 unga vuxna) aldrig röker. Vidare uppger två tredjedelar (30 unga vuxna) att de dricker alkohol högst någon gång i månaden medan 13 procent (6 svarande) gör det minst en gång i veckan. Liksom grundskoleelever dricker sig de unga vuxna inte berusade i samma omfattning som de uppgivit att de dricker alkohol.

Bland de unga vuxna som besvarat enkäten ligger debutåldern för att röka cigaretter, snusa och dricka alkohol oftast kring 12–15 år.

Grundskoleeleverna och de unga vuxna fick även svara på ett par frågor om narkotika. Majoriteten av grundskoleeleverna (94 procent) och de unga vuxna (80 procent, 36 svarande) har aldrig provat på hasch, marijuana eller annan narkotika.

En stor andel grundskoleelever (75 procent) säger sig aldrig haft möjlighet att prova narkotika i någon form medan knappt sex procent säger sig ha haft möjlighet till detta. Övriga är osäkra på huruvida de haft möjlighet eller inte. Något färre än hälften av de unga vuxna (45 procent, 20 svarande) säger sig aldrig ha blivit erbjudna narkotika medan var tredje (14 svarande) säger sig ha haft möjlighet till detta.

Delaktighet och inflytande i samhälle och politik

Majoriteten (60 procent) av ungdomarna i grundskolan är varken intresserade av politik eller samhällsfrågor. Var femte grundskoleelev uppger sig vara intresserad av politik och var tredje är intresserad av samhällsfrågor generellt. De unga vuxna som deltagit i undersökningen är betydligt mer intresserade av både politik och samhällsfrågor än ungdomar i grundskolan. Generellt tenderar såväl grundskoleelever som unga vuxna att vara mer intresserade av vad som händer i andra länder än politik och samhällsfrågor rent allmänt. (Se tabell 8.)

Tabell 8. Grundskoleungdomars och unga vuxnas intresse av politik och samhällsfrågor. Andel grundskoleelever och unga vuxna som svarat att de är *ganska* intresserade eller *mycket* intresserade. (Inom parentes anges antal unga vuxna som svarat att de är intresserade.)

	Grundskoleelever	Unga vuxna
Är intresserad av politik	19 %	38 % (17)
Är intresserad av samhällsfrågor	34 %	69 % (31)
Är intresserad av vad som händer i andra länder	44 %	71 % (32)

Tjejer i grundskolan är mer intresserade av politik, samhällsfrågor och världshändelser än killar. Vidare kan noteras att oavsett åldersgrupp eller intresseområde så är intresset begränsat hos dem som uppgivit att de är intresserade i någon utsträckning. Flertalet har uppgivit att de är *ganska* intresserade medan en relativt liten andel säger sig vara *mycket* intresserade.

Ungas möjligheter till inflytande och påverkan i Dals-Eds kommun

Varannan grundskolelev skulle vilja vara med och påverka i frågor som rör Dals-Eds kommun. Andelen unga vuxna uppgår till tre av tio.

En stor andel av såväl grundskolelever som unga vuxna i Dals-Ed vill inte vara med och påverka. Bakomliggande faktorer till oviljan att påverka är främst brist på intresse, okunskap om hur man ska göra samt känslan av att beslutsfattare inte lyssnar och att det därför inte spelar någon roll. Bland dem som svarat i gruppen unga vuxna är även tidsbrist en bidragande orsak till att man inte vill vara med att påverka. (Se tabell 9.)

Tabell 9. Vilken är anledningen till att du inte vill vara med och påverka i frågor som rör Dals-Eds kommun? Andel av dem som säger sig *inte* vilja påverka något i kommunen. Totalt svarade 92 grundskolelever och 32 unga vuxna att de inte vill vara med och påverka. De svarande kan ha angett flera olika anledningar. (Inom parentes anges antal svarande.)

	Grundskoleelever		Unga vuxna	
Jag är inte tillräckligt intresserad	52 %	(48)	25 %	(8)
Jag tror inte att det spelar någon roll, de som bestämmer lyssnar nog inte i alla fall.	32 %	(29)	25 %	(8)
Jag kan för lite om hur jag ska göra	29 %	(27)	28 %	(9)
Jag har inte tid	15 %	(14)	38 %	(12)
Jag är på väg att flytta ifrån kommunen	5 %	(5)	6 %	(2)
Annat	8 %	(7)	9 %	(3)

En närmare titt på de tillfrågades kunskap om hur man kan gå tillväga för att påverka saker i kommunen visar att ungefär tre av tio unga, såväl grundskoleungdomar som unga vuxna, *inte* vet vart de ska vända sig. Av de grundskoleelever som har kunskap om vilka kanaler som finns skulle flertalet, i den mån de skulle försöka påverka något, vända sig till en personlig kontakt alternativt till någon organiserad ungdomsgrupp (t.ex. ungdomsråd eller ungdomsfullmäktige) som jobbar med inflytande. De svarande i gruppen unga vuxna skulle främst, vid sidan av en personlig kontakt, vända sig till något politiskt parti/ungdomsförbund alternativt direkt till någon tjänsteman eller politiker. Tabell 10 visar mer i detalj vilka kanaler de tillfrågade unga skulle välja i försök att påverka något i kommunen.

Tabell 10. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun? (Inom parentes anges antal svarande i gruppen unga vuxna.)

	Grundskoleelever	Unga vuxna
Personlig kontakt	21 %	20 % (9)
Någon organiserad ungdomsgrupp som jobbar med inflytande	17 %	7 % (3)
Politiskt parti eller politiskt ungdomsförbund	12 %	13 % (6)
Medierna	9 %	4 % (2)
Tjänstemän eller politiker	6 %	13 % (6)
Förening eller organisation	6 %	7 % (3)
Annat	13 %	2 % (1)
Vet inte	29 %	33 % (15)
Vill inte påverka	18 %	18 % (8)

Förhoppningar bland de svarande i båda målgrupperna om att själva kunna föra fram sina åsikter till beslutsfattare är tämligen små. Endast var tionde grundskoleelev och nära två av tio unga vuxna tror sig ha någon möjlighet att påverka beslutsfattare medan varannan elev och ung vuxen uttrycker att möjligheterna är små eller närmast obefintliga.

De tillfrågade anser i hög utsträckning (mellan 65-80 procent) att det är viktigt att grupper av ungdomar får möjlighet att träffa beslutsfattare i kommunen och diskutera. Däremot är det inte lika vanligt att man själv verkligen skulle vilja träffa beslutsfattare. Bara tre av tio ungdomar i grundskolan respektive fyra av tio unga vuxna har angett att de skulle vara intresserade av det.

Tabell 11. Ungdomars syn på möjligheter till att påverka beslutsfattare i kommunen. (Inom parentes anges antal svarande i gruppen unga vuxna.)

	Grundskoleelever	Unga vuxna
Har stora möjligheter att föra fram åsikter till dem som bestämmer i kommunen	10 %	18 % (8)
Tycker att det är viktigt att beslutsfattare i kommunen och grupper av unga vuxna träffas och diskuterar	67 %	78 % (35)
Skulle vilja träffa beslutsfattare i kommunen	30 %	40 % (18)

Vad vill unga påverka?

De svarande fick ta ställning till vad de tycker att är viktigast att satsa på i Dals-Eds kommun. En lista med 21 alternativ gavs varav högst fyra fick prioriteras.

Ungdomar i grundskolan har valt att i mångt och mycket lyfta fram områden som just berör ungdomar såsom skola, mötesplatser för unga, fritidsaktiviteter och att skapa arbetstillfällen för unga. De unga vuxna har, förutom att skapa arbete för unga, prioriterat mer generella områden i samhället såsom sjukvård, skola, barn- och äldreomsorg. (Se tabell 12.)

Tabell 12. De fem områden som de unga i Dals-Eds kommun tycker att är viktigast att satsa på. Efter varje alternativ finns angivet andel av de svarande som angivit respektive alternativ. (Inom parentes antal svarande i gruppen unga vuxna som angivit varje alternativ.)

Grundskoleelever		Unga vuxna	
1. Skola	34 %	1. Skapa arbete för unga	60 % (27)
2. Ställen där ungdomar kan träffas	33 %	2. Sjukvård	52 % (23)
3. Lika lön för lika arbete för män och kvinnor	32 %	3. Äldreomsorg	38 % (17)
4. Fritidsaktiviteter	30 %	4. Skola	33 % (15)
5. Sjukvård	29 %	5. Barnomsorg	27 % (12)

Till de unga vuxna riktades en fråga om huruvida de röstade i kommun-, landstings- och/eller riksdagsvalet. Övervägande delen, fyra av fem, av dem som besvarade enkäten uppgav att de röstade medan övriga inte röstade.

Unga i föreningslivet

De allra flesta grundskolelever är medlemmar i någon förening. Ungefär 15 procent är inte medlem i någon förening alls. Det är inte lika vanligt bland de unga i åldern 19 och 24 år att vara medlem i en förening. Ungefär 40 procent (18 svarande) av de unga vuxna säger sig inte ha något medlemskap i någon förening. Idrottsföreningar eller idrottsklubbar är klart vanligaste typen av föreningar som de unga, oavsett undersökningsgrupp, uppger att de är medlemmar i.

Av dem som uttrycker en önskan att få vara med och påverka verksamheten i den förening de är mest aktiva i, tycker den övervägande delen att de kan göra det i den utsträckning som de vill. Dock uttrycker ungefär var tredje som besvarat frågan att de inte vill vara med och påverka föreningens verksamhet.

Framtiden

Två tredjedelar (67 procent) av grundskoleungdomarna vill helst fortsätta till gymnasiet *direkt* efter grundskolan. Majoriteten vill gå gymnasium i en annan kommun. Drygt var sjätte elev (18 procent) vill helst jobba efter att ha avslutat grundskolan medan var tionde ännu inte, vid undersökningstillfället, visste vad de ville göra.

Nästan samtliga grundskoleelever planerar att komplettera grundutbildningen med ytterligare studier. Var fjärde ämnar sluta skolan efter gymnasieutbildningen medan minst fyra av tio tänker sig en påbyggnadsutbildning (yrkesutbildning, universitets- eller högskoleutbildning) efter gymnasiet.

Närmare hälften av de unga vuxna i undersökningen planerar att gå högskola eller universitet. (Se diagram 5.)

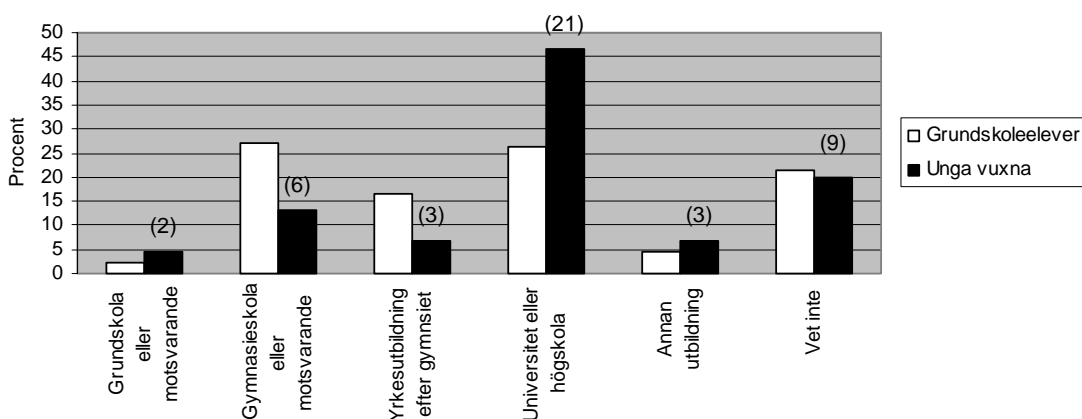

Diagram 5. Andelen grundskoleelever respektive unga vuxna relaterat till högsta utbildning de planerar att gå. (Inom parentes i tabellen anges antalet svarande för respektive svarsalternativ i gruppen unga vuxna.)

Framtida egna företagare?

Något fler än hälften av grundskoleungdomarna skulle kunna tänka sig att starta eget företag i framtiden. En av tre är osäker på om de skulle vilja det medan en av tio inte alls skulle kunna tänka sig vara egna företagare i framtiden. Bland de unga vuxna har en uppgett att han/hon har eget företag i dagsläget. Liksom grundskoleeleverna skulle drygt hälften av de svarande kunna tänka sig starta eget.

De som har föräldrar som är egna företagare är generellt sett lite mer positivt inställda till att själva driva eget företag i framtiden. Vidare kan sägas att killar är något mer tilltalade av tanken att starta eget än vad tjejer är.

Flytta eller stanna kvar?

Drygt hälften av grundskoleeleverna tror att de kommer att flytta ifrån Dals-Eds kommun. Knappt en av tio tror att de kommer att bo kvar medan resterande inte vet. Drygt var tredje ung vuxen (16 av 45 svarande) tror att de kommer att flytta ifrån kommunen. Lika många tror att de kommer att bo kvar.

Vid sidan av möjligheten till arbete, anger såväl grundskoleungdomar som unga vuxna flick-/pojkvän eller kompisar eller att man vill prova på något nytt som de främsta anledningarna till att *flytta ifrån* kommunen. Studier är också en vanlig orsak som grundskoleeleverna anger. Främsta anledningarna, som uppges i båda undersökningsgrupperna till att *flytta tillbaka* till Dals-Eds kommun är närheten till släkt och familj, flick-/pojkvän eller kompisar, möjlighet till arbete samt att kommunen erbjuder en bättre miljö för barn att växa upp i.

Nära var fjärde grundskolelever och ung vuxen skulle, om tio år, helst vilja bo där de bor idag om möjlighet finns. Hälften skulle vilja bo någon annanstans. Grundskoleungdomarna ser då helst att de skulle bo i en storstad i Sverige medan de flesta av de unga vuxna som svarat skulle vilja bo i en mindre stad eller tätort alternativt på landsbygden.

Avslutningsvis har ungdomarna fått ta ställning till hur de allmänt ser på sin framtid på en sjugradig skala från mycket positiv (1) till mycket negativ (7). De flesta är positiva. Endast ett fåtal (4 grundskolelever samt 3 unga vuxna) uttrycker oro för framtiden och svarar negativt i någon grad (dvs. alternativ 5–7).

Att vara ung i Dals-Eds kommun – en sammanfattande diskussion

Syftet med denna rapport är att ge en ökad kunskap kring grundskoleungdomars och unga vuxnas levnadsvillkor i Dals-Eds kommun. Områden som behandlats är *fritid, skola, arbete och ekonomi, trygghet och hälsa, delaktighet och inflytande samt framtiden*. Målet är att rapporten skall vara användbar i det fortsatta ungdomspolitiska arbetet i kommunen.

Fritiden

Fritiden är betydelsefull för unga människor och att lyssna på ungdomars engagemang och önskemål om deras fritid är därför viktigt.

Resultatet i undersökningen pekar på att såväl grundskoleelever som unga vuxna överlag är nöjda med sin fritid. Generellt sett har de flesta tillräckligt med fritid för att hinna med att göra det de vill. Dock upplever en av fyra grundskoleelever samt en av tre unga vuxna att de har för lite fritid. Anledningar till att dessa anser sig ha för lite fritid eller hur mycket fritid dessa verkligen har framgår inte av undersökningens resultat.

Nästan sex av tio grundskoleelever är nöjda med utbudet av fritidssysselsättning i kommunen medan övriga tycker att det finns för lite att göra. De unga vuxna som besvarat enkäten upplever att det finns mindre att göra på fritiden än grundskoleeleverna.

Utredaren finner det intressant att notera att tjejer i grundskolan generellt tycker att det finns mindre att göra än killar samtidigt som de i högre utsträckning än killarna upplever att de har svårt att hinna med att göra allt de vill. Killarna däremot är mer nöjda med både utbud och mängd fritid.

I undersökningen framkommer även förslag på saker som de tillfrågade tycker saknas i Dals-Eds kommun. Många förslag handlar om att förbättra utbudet där främst fler mötesplatser (t.ex. caféer av olika slag, pubar och restauranger) är det som efterfrågas. Vissa av förslagen handlar om att förbättra det som redan finns i Dals-Eds kommun, t.ex. att förbättra lokalerna och öka eller ändra utbudet av aktiviteter på befintlig ungdomsgård. Många vill att det ska finnas lite fler ställen som är öppna längre på kvällar och helger. Fler arenor för fritidsaktiviteter (främst simhall/badhus men även ishall, gym, dans- och sånglokal) samt ett mer varierat utbud av idrottsaktiviteter av olika slag lyfts också fram som något som de tillfrågade önskar.

Skolan

Eleverna i grundskolan är överlag nöjda med skolmiljön. Det stora flertalet upplever att det är bra stämning i skolan samt att elever och lärare bemöter varandra med respekt. Majoriteten känner sig även trygga i skolan. Trots detta finns det avvikelser:

- Var femte elev (20 procent) upplever att lärare och elever inte möter varandra med respekt.
- Ungefär 15 procent av eleverna upplever att de blivit mobbade eller utfrysta det senaste halvåret.
- Var fjärde elev (25 procent) ser mobbing och främlingsfientlighet som problem i skolan.
- Var fjärde elev (25 procent) upplever att de någon gång under det senaste halvåret blivit kränkta av lärare och/eller andra elever.
- Tre av tio (30 procent) tycker att skolan skulle kunna göra mer när elever blir mobbade samt i de fall en lärare kränker en elev.

Vad detta resultat representerar i verkligheten är svårt att säga men det motiverar dock, enligt utredaren, ytterligare diskussion kring hur man kan arbeta med dessa frågor.

Skolan har, både via skollagen och läroplanen, ett demokratiskt uppdrag vilket bl.a. innefattar att elever ska kunna påverka, vara delaktiga och ta ansvar. Resultatet i undersökningen visar en inte alltför positiv bild av hur eleverna uppfattar sina inflytandemöjligheter i skolan. Det flesta eleverna *vill* vara med och bestämma i skolan betydligt mer än de bedömer att de faktiskt *får*. Det finns vidare ett starkt könsmonster i anslutning till detta. Tjejer vill generellt i högre utsträckning än killar ha inflytande i skolan. Samtidigt upplever tjejer att de får vara med och påverka i mindre omfattning än vad killar gör.

Resultatet pekar vidare på att sex av tio elever tycker att skolan bör bli bättre på att uppmuntra elever till att medverka i klassråd och elevråd. Varannan elev signalerar att skolan bör bli bättre på att lyssna och ta elevrådet på allvar. Utöver detta framkommer att endast var fjärde elev säger sig veta vad de ska ha inflytande över i skolan.

Utredaren ser här att det är motiverat, i ljuset av skolans demokratiska uppdrag, att fundera över vad resultatet om elevers inflytande i skolan indikerar, samt hur man kan arbeta vidare med dessa frågor. Eleverna i grundskolans år 7–9 verkar efterfråga ökad demokrati och ökat elevinflytande i skolan. Skolan bör enligt utredaren aktivt arbeta med att synliggöra och informera vilket utrymme elevers inflytande ges i skolan. Motiverat är också att skolan, i dialog med eleverna, ser över hur man kan förbättra elevers möjligheter till delaktighet och inflytande i skolan.

Arbete och ekonomi

Undersökningen visar att en av fem grundskoleelever har ett extrajobb vid sidan av skolan. Dubbelt så många hade ett sommarjobb 2006. Var femte elev som inte hade något sommarjobb hade försökt att få ett utan att lyckas. Av dem som inte har något extrajobb har något lägre andel försökt att få ett arbete utan framgång.

Hälften av de unga vuxna som deltagit i undersökningen arbetar i huvudsak i någon utsträckning. Att unga vuxna studerar som främsta sysselsättning är också vanligt. Ett fåtal var vid undersökningstillfället arbetslösa eller föräldralediga. De unga vuxnas sysselsättning avspeglas även i hur många unga vuxna som har tagit emot olika statliga eller kommunala bidrag. Studiebidrag är överlägset vanligast medan a-kassa, aktivitetsstöd och socialbidrag är mindre vanligt.

Undersökningsresultatet visar att det vanligaste sättet att få jobb för grundskolelever och unga vuxna är genom informella kanaler såsom den egna familjen och släkten alternativt annan bekant. En del av de unga vuxna har även uppgivit att de fått arbete genom att kontakta arbetsplatsen själv alternativt att söka utannonserad tjänst. Endast några få säger sig ha fått arbete via kommunen eller arbetsförmedlingen.

Trygghet och hälsa

I den nationella folkhälsopolitiken framhävs ofta att trygga och goda uppväxtvillkor är avgörande för barn och ungdomars hälsa men även för folkhälsan på lång sikt. Världshälsoorganisationen WHO definierar hälsa som inte bara frånvaro av sjukdom utan också ett tillstånd av (fysiskt, mentalt och socialt) välbefinnande.

Resultatet av undersökningen tyder på att majoriteten av grundskoleungdomarna och de unga vuxna i allmänhet känner sig trygga i kommunen. I undersökningen framkommer att en del känner sig mindre trygga av olika skäl. Mobbning och kränkning i grundskolan är ett exempel på detta. Utöver detta har var fjärde grundskoleelev och var femte ung vuxen under det senaste halvåret råkat ut för något som kan påverka känslan av trygghet, exempelvis stöld, hot eller att man inte vågat gå ut.

De flesta känner sig trygga när de vistas på offentliga platser i kommunen även om en del ställen förknippas med mer oro än andra. Den plats som flest elever och unga vuxna (drygt 10 procent) känner sig otrygga på är offentliga färdmedel såsom buss, tåg, tunnelbana eller liknande.

Majoriteten av de tillfrågade upplever sig ha god hälsa. Detta återspeglas i att flertalet bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra och att nästan alla tycker sig vara sjuka antingen lika ofta eller mer sällan än andra.

Huvudvärk, magont, trötthet, sömnproblem och stress är inte helt ovanligt bland elever och unga vuxna i Dals-Eds kommun. Andelen som säger sig uppleva dessa besvär varje dag eller flera gånger i veckan uppgår i snitt till var fjärde grundskoleelev och ung vuxen. Dessa besvär verkar också vara mer förekommande hos tjejer än killar i grundskolan.

Anledningar till att grundskoleungdomar och unga vuxna känner av dessa besvär i den utsträckning de gör framkommer inte i undersökningen. Även om dessa besvär kanske inte enbart är specifika just för unga i samhället är det inte desto mindre viktigt att försöka förbättra villkoren för de unga för att de ska kunna må bra och känna välbefinnande.

Vad gäller de tillfrågades alkohol och tobaksvanor framkommer att det är vanligare att grundskoleelever och unga vuxna helt avstår från cigaretter och snus än att de helt avstår från alkohol. Vidare visar resultatet att elever och unga vuxna inte dricker sig berusade i samma omfattning som de uppger att de dricker alkohol. Ungefär 13 procent av grundskoleeleverna uppger att de dricker sig berusade någon gång i månaden eller oftare.

Resultatet tyder på att debuten för att snusa, röka cigarett och dricka alkohol för flertalet sker någon gång under grundskolans år 7–9. Det är vanligast att grundskoleeleverna får tag på alkohol genom kompisar eller kompisars syskon.

Delaktighet och inflytande

Undersökningen visar att intresset för politik, samhällsfrågor och vad som händer runt om i världen är relativt lågt bland de tillfrågade grundskoleeleverna. Nära 80 procent av grundskoleungdomarna är mer eller mindre ointresserade av politik. Motsvarande siffra för samhällsfrågor är 75 procent och för vad som händer i övriga världen 65 procent. Varannan elev säger sig dock vilja vara med och påverka i frågor som berör hemkommunen.

De unga vuxna som svarat är generellt lite mer intresserade än grundskoleleverna av såväl politik och samhällsfrågor samt av vad som händer utomlands. Däremot vill de unga i mindre omfattning än eleverna, bara tre av tio, vara med och påverka kommunala angelägenheter.

De främsta anledningarna inom båda undersökningsgrupperna till att man inte vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen är:

- ett otillräckligt intresse
- att det saknar betydelse, beslutsfattare lyssnar ändå inte
- att man vet för lite om hur man ska göra
- tidsbrist.

Vidare framkommer att de svarande har väldigt låga förväntningar på att själva kunna påverka och föra fram sina åsikter till beslutsfattare i kommunen. De flesta som deltagit i undersökningen tycker att det är viktigt att ungdomar ges möjlighet att träffa beslutsfattare i kommunen och diskutera. Däremot är betydligt färre personligen intresserade av att träffa beslutsfattare.

I syfte att få ungdomar mer engagerade i och intresserade av frågor som rör kommunen ser utredaren ett behov av att politiker och tjänstemän i kommunen informerar och tydliggör för de unga vilket utrymme deras inflytande ges i olika kommunala angelägenheter och i beslutsprocesser. Att förbättra de ungas kunskap om olika sätt att påverka och olika påverkanskanaler är också motiverat utifrån undersökningens resultat, anser utredaren. Ökad kunskap om olika sätt att påverka samt om vilket utrymme ungdomars inflytande ges är grundläggande för att de unga överhuvudtaget skall kunna känna att de har möjlighet att påverka. Samtidigt kan kanske detta i förlängningen öka intresset hos de unga att vilja påverka.

Ett glädjande men också uppseendeväckande resultat i undersökningen är att valdeltagandet för de unga vuxna är så pass högt som 80 procent. Statistik visar att det genomsnittliga valdeltagandet 2006 i kommunen var något lägre samt att valdeltagandet för de yngre väljarna och förstagångsväljarna var lägre än genomsnittet i kommunen. Utredaren misstänker utifrån detta en viss snedfördelning bland dem som besvarat enkäten. Möjligen är det så att de unga vuxna som besvarat enkäten också är de i undersökningsgruppen som är lite mer engagerade och intresserade och som vill vara med och påverka. Utredaren tycker att denna misstanke kan vara värd att ha i åtanke när man tittar på resultatet från undersökningen, speciellt de delar som belyser inflytande och delaktighet.

Framtiden

Undersökningens resultat visar att de flesta, såväl grundskoleelever som unga vuxna, ser på sin framtid med tillförsikt.

Det stora flertalet av grundskoleleverna önskar komplettera sin grundskoleutbildning med minst gymnasiekompetens direkt efter att ha avslutat grundskolan. En stor del (40 procent) tänker även komplettera med ytterligare studier efter gymnasiet (yrkesutbildning, universitets- eller högskoleutbildning). Bland de unga vuxna planerar varannan

svarande att de tänker sig en universitets- eller högskoleutbildning som högsta utbildning.

Varannan grundskoleelev samt var tredje ung vuxen tror att de kommer att flytta ifrån Dals-Eds kommun. Ungefär lika många unga vuxna tror att de kommer att bo kvar medan bara var tionde grundskoleelev tror att de kommer att bo kvar. Inom båda undersökningsgrupperna finns det en del som är osäkra på huruvida de kommer att flytta eller stanna kvar.

Vid sidan av möjlighet till arbete, och för grundskoleeleverna även studier, är de främsta orsakerna till att elever och unga vuxna planerar att flytta ifrån kommunen flick- eller pojkvän, kompisar eller att man vill prova på något nytt. Möjlighet till arbete, närhet till släkt och vänner, kompisar, flick- eller pojkvän samt att det är en bra miljö för barn att växa upp i, är anledningar till att flytta tillbaka till kommunen.

Resultatet visar att det stora flertalet grundskoleelever och unga vuxna ställer sig positiva till tanken att starta och driva ett eget företag. I kombination med att möjlighet till arbete är en faktor som påverkar de tillfrågade att flytta ifrån kommunen men även att flytta tillbaka till kommunen, finner utredaren det motiverat att stimulera och uppmuntra unga till entreprenörskap och innovationstänkande i syfte att motverka permanent utflyttning från kommunen.

Avslutande kommentar

Resultatet från undersökningen ger en fingervisning om hur grundskoleelever och unga vuxna har det samt skulle vilja ha det i kommunen. Deras perspektiv och kunskap om hur det är att vara ung i Dals-Eds kommun är en viktig resurs i kommunens fortsatta ungdomspolitiska arbete. Det är också angeläget att ungdomars delaktighet genomsyrar det ungdomspolitiska arbetet. Utredaren ser därför möjligheter i att använda resultatet som avstamp för diskussioner mellan beslutsfattare, de som arbetar med ungdomar och ungdomarna själva. En framtida upprepning av Lupp skulle i detta sammanhang ge än mer information, eftersom det då skulle gå att jämföra resultat över tid.